

**PENETAPAN KADAR KOS PERBICARAAN DALAM
PENGHAKIMAN DI MAHKAMAH SYARIAH : SATU
KAJIAN DI MAHKAMAH SYARIAH SELANGOR**

SHUHAIRIMI BIN ABDULLAH

**DISERTASI INI DIKEMUKAKAN UNTUK
MEMENUHI KEPERLUAN BAGI IJAZAH
SARJANA SYARIAH BAHAGIAN II
(SECARA BERKURSUS DAN DISERTASI)**

**JABATAN SYARIAH DAN UNDANG-UNDANG
BAHAGIAN PENGAJIAN SYARIAH
AKADEMI PENGAJIAN ISLAM
UNIVERSITI MALAYA
KUALA LUMPUR
2002**

ABSTRAK

Penetapan kadar kos perbicaraan di Mahkamah Syariah negeri-negeri diperuntukkan secara bertulis dalam Kaedah-Kaedah Kos dan Fee. Amalan di Selangor, penetapan kos perbicaraan ditetapkan dalam Kaedah-Kaedah Kos dan Fee 1991. Disertasi ini cuba membincangkan pemakaian Kaedah Kos dan Fee Mahkamah Syariah Selangor termasuk kelemahan-kelemahan yang terdapat dalam peruntukan tersebut. Perbincangan ini ditumpukan kepada butiran fee dan skala kos yang diperuntukkan dalam kaedah tersebut. Kajian ini mendapati penaksiran kos perbicaraan oleh hakim Mahkamah Syariah Selangor adalah berdasarkan kuasa budi bicara dan kos yang diputuskan oleh mahkamah hanyalah berkaitan kos kehadiran.

ABSTRACT

The fixing of hearing fees in state Shariah Courts has been provided in a written form as laid down in Rules of Costs and Fees. Practically, in Selangor the determination of hearing cost is stipulated in the Rules of Costs and Fees 1991. This dissertation is aimed at focussing on the details of fees and cost scale as provided in the Rules. This research finds that the cost taxation by Shariah Court judge in Selangor is based on his discretionary power and most of decisions are concerning the attendance fees.

SEKALUNG PENGHARGAAN

Segala puji-pujian dipanjatkan ke hadrat Allah s.w.t Pencipta sekalian alam. Selawat dan salam diucapkan ke atas junjungan besar Nabi Muhammad s.a.w penghulu segala Nabi. Juga ke atas kaum kerabatnya, para sahabat dan pengikutnya yang sentiasa berjuang menegakkan kalimah Allah dan memartabatkan undang-undang Islam di muka bumi ini.

Dalam ruang yang terhad ini, penulis ingin merakamkan setinggi penghargaan kepada penyelia kajian ini, juga pendidik kepada penulis, Prof. Madya Dr. Suwaid Tapah yang banyak memberi bimbingan dan tunjuk ajar serta nasihat yang amat berharga kepada penulis sepanjang tempoh pengajian dan seterusnya sehingga selesai kajian ini dibuat.

Ucapan tahniah juga ditujukan kepada Y. A Hakim Mohd Naim Hj Mokhtar dan Penolong Pendaftar Mahkamah Rendah Syariah Petaling Jaya, Puan Sri Kauthar Bt Mohamad, yang sedia membantu dan memberi kerjasama dengan baik dalam menyiapkan kajian ini. Penghargaan ini juga ditujukan kepada para pendidik di Akademi Pengajian Islam Universiti Malaya. Begitu juga kepada Peguam Ahmad Azhan b. Mohd Noh dan Peguam Ahmad Taufik Hassan.

Istimewa penghargaan ini ditujukan kepada abah (Abdullah bin Ahmad), emak (Shuaini bt Shuib) dan adik-adik yang telah banyak berkorban wang, tenaga dan sentiasa berdo'a demi kejayaan penulis. Juga buat Noor Salwani sekeluarga

dan rakan serumah Taman Puchong Intan Shaiful Rezal, Nasrizan, Nazif, Noordhiauddin dan Mustaza.

Akhirnya, buat semua pihak yang telah memberi sokongan dan pertolongan samada secara langsung atau tidak dalam proses menyiapkan kajian ini, jutaan terima kasih diucapkan. Diharapkan segala jasa dan bakti yang dihulurkan mendapat ganjaran kebaikan dan keberkatan daripada Allah s.w.t.

DISEDIAKAN OLEH:

SHUHAIRIMI BIN ABDULLAH
NO. 34, TAMAN SUNGAI LAKA
06010 CHANGLUN, JITRA
KEDAH.

29 Julai 2002 / 18 Jamadilawal 1422

DAFTAR ISI

KANDUNGAN	HALAMAN
Abstrak (Bahasa Melayu)	I
Abstrak (Bahasa Inggeris)	II
Penghargaan	III-IV
Daftar Isi	V-VII
Senarai Statut	VIII
Senarai Lampiran	VIII
Senarai Kependekan	IX
Senarai Tranliterasi	X-XI
PENDAHULUAN	
Latar Belakang Kajian	XII-XIII
Objektif Kajian	XIV
Kepentingan Kajian	XV
Skop Kajian	XVI-XVII
Ulasan Penulisan	XVIII-XIX
Metodologi Kajian	XX-XXII

BAB I

KOS PERBICARAAN MENURUT PANDANGAN ULAMA DAN PERUNTUKAN UNDANG-UNDANG

1.0	Pengertian Kos Menurut Pandangan Ulama	1
1.1.1	Bayaran Kos Menurut Mazhab Mālikī	5
1.1.2	Bayaran Kos Menurut Mazhab Ḥanbalī	7
1.1.3	Bayaran Kos Menurut Mazhab Ḥanafī	7
1.1.4	Kaedah-Kaedah Fiqh Yang diPakai dalam Mengharuskan Bayaran Kos Mahkamah	10
1.2	Kos Menurut Perspektif Undang-Undang	13
	Nota Hujung	17

BAB II

KOS-KOS YANG DITENTUKAN OLEH MAHKAMAH

2.1	Jenis-Jenis Kos	19
2.1.1	Kos Peguam	19
2.1.2	Kos Pemfailan	30
2.1.3	Elaun Saksi	35
2.2	Perbandingan Peruntukan Kos dengan Mahkamah Syariah Perak	39
2.3	Perbandingan dengan Kos di Mahkamah Sivil	48
	Nota Hujung	55

BAB III
PENENTUAN KOS MAHKAMAH

3.0	Penaksiran Kadar Kos Mahkamah	57
3.1.1	Ketidakhadiran Sebelah Pihak	58
3.1.2	Peringkat Akhir Perbicaraan	60
3.1.3	Persetujuan Kedua-Dua Belah Pihak	63
3.2	Prinsip-Prinsip Yang digunakan Oleh Hakim Dalam Menentukan Kadar Kos Perbicaraan	65
	Nota Hujung	68

BAB IV
KESIMPULAN DAN SARANAN

4.0	Kesimpulan dan Saranan	69
-----	------------------------	----

Bibliografi

Lampiran

SENARAI STATUT

Akta Bantuan Guaman 1971

Kanun Prosedur Mal Syariah 1991 (Selangor).

Kaedah-Kaedah Fee dan Kos Mahkamah Syariah 1991.

Jadual Fee dan Kos Mahkamah Syariah Perak Darul Ridzuan.

Pendaftaran Kes Mal (Arahan Amalan 4/2000, Mahkamah Syariah Selangor).

SENARAI LAMPIRAN

Lampiran A : Kaedah-Kaedah Fee dan Kos Mahkamah Syariah 1991

Lampiran B : Jadual Fee dan Kos Mahkamah Syariah Perak

Lampiran C : Kaedah Fee dan Kos Mahkamah Sivil

SENARAI KEPENDEKAN

Abd	:	Abdul
BBG	:	Biro Bantuan Guaman
bil	:	Bilangan
Cet	:	Cetakan
H	:	Hijrah
h	:	halaman
JKSM	:	Jabatan Kehakiman Syariah Malaysia
KWSP	:	Kumpulan Wang Simpanan Pekerja
Ibid	:	Ibedem. Pada tempat yang sama
Ibn	:	Ibnu
Jil	:	Jilid
No	:	Nombor
op.cit.	:	Opere citato. Dalam karya yang dirujuk
s.a.w	:	Ṣalallāhu `Alaihi wa Sallam
s.w.t	:	Subḥānahu wa Ta`ālā
t.t	:	Tanpa tarikh
Y.A	:	Yang Arif

Senarai Tranliterasi

Huruf Arab

Nama dan Trankripsi

ء, ا	a ' (Hamzah)
ب	b
ت	t
ث	th
ج	j
ح	h
خ	kh
د	d
ذ	dh
ر	r
ز	z
س	s
ش	sy
ص	ṣ
ض	ḍ
ط	ṭ
ظ	ẓ
ع	ʿ
غ	gh
ف	f
ق	q
ل	l

م	m
ن	n
هـ	h
و	w
ي	y
ح	h

Vokal Panjang

آ	ā
و	ū
ى	ī

Vokal Pendek

ا	(Fathah)	a
ـ	(Dammah)	u
ـ	(Kasrah)	i

Diftong

وا	aw
يا	ay
يى	iy/ī
وو	uww

Catatan: Panduan ini dikeluarkan oleh “Buku Panduan Penulisan Tesis/Disertasi Ijazah Tinggi Akademi Pengajian Islam (2001).

PENDAHULUAN

PENDAHULUAN

LATAR BELAKANG KAJIAN

Kebanyakan Mahkamah Syariah negeri masih lagi tidak mempunyai kaedah-kaedah fee dan kos yang lengkap seperti yang diamalkan oleh Mahkamah Awam. Perkembangan yang berlaku di Mahkamah Syariah, hanya negeri Perak dan Negeri Sembilan mempunyai kaedah-kaedah fee dan kos yang lengkap serta terperinci. Bagi negeri-negeri yang lain kaedah-kaedah fee dan kos yang ada, kandungan peruntukan butiran fee dan skala kos dibuat secara umum dan ringkas. Malah terdapat juga negeri yang masih belum lagi mempunyai kaedah-kaedah fee dan kos. Sebagai contoh, Mahkamah Syariah Wilayah Persekutuan belum lagi mempunyai kaedah-kaedah fee dan kos dan ianya masih lagi diperingkat kajian untuk dilaksanakannya.

Justeru, disebabkan kelemahan-kelemahan yang terdapat dalam kaedah-kaedah fee dan kos, ianya memberi impak yang negatif kepada Mahkamah Syariah. Ketiadaan panduan yang jelas berhubung kaedah-kaedah fee dan kos, menyebabkan kebanyakan Mahkamah Syariah di negeri-negeri tidak bersedia untuk memutuskan kes-kes yang melibatkan pertikaian tentang kos. Berbeza dengan pengamalan yang berlaku di Mahkamah Awam, masalah seperti yang dihadapi oleh Mahkamah Syariah tidak timbul. Ini kerana, Mahkamah Awam mempunyai panduan yang sistematik dalam menaksirkan kos perbicaraan seperti yang diperuntukkan dalam Kaedah-Kaedah Mahkamah Rendah dan Kaedah-Kaedah Mahkamah Tinggi. Begitu juga, Pendaftar di Mahkamah Awam

mempunyai keupayaan dan kemahiran untuk menaksirkan kos perbicaraan dengan baik disebabkan adanya panduan yang lengkap dan jelas.

Di samping itu, ketidakseragaman Kaedah-Kaedah Kos dan Fee Mahkamah Syariah negeri-negeri menimbulkan pelbagai masalah disebabkan peruntukan kaedah tersebut tidak diselaraskan seperti Kaedah-Kaedah Kos dan Fee Mahkamah Awam. Ini kerana, penetapan kos perbicaraan oleh hakim di Mahkamah Syariah lebih cenderung menggunakan kuasa budi bicara yang diperuntukkan oleh undang-undang. Lazimnya, kebanyakan kes yang diputuskan oleh mahkamah berhubung kos perbicaraan hanyalah berkaitan kos kehadiran.

OBJEKTIF KAJIAN

Dalam menjalankan kajian ini, beberapa objektif telah ditentukan iaitu :

- 1) Untuk mengkaji dan mengenalpasti prinsip-prinsip dan mekanisme yang dijadikan panduan oleh mahkamah dalam menentukan kadar kos perbicaraan di Mahkamah Syariah.
- 2) Untuk mengkaji Kaedah-Kaedah Kos dan Fee Mahkamah Syariah Selangor 1991 yang telah diwartakan dari aspek kandungan butiran fee mahkamah, skala kos bayaran dan peruntukan lain yang terdapat di dalamnya.
- 3) Untuk mengkaji dengan lebih terperinci peruntukan yang terkandung dalam Kaedah-Kaedah Fee dan Kos Mahkamah Syariah Selangor 1991 dan menganalisis kelemahan-kelemahan yang terdapat dalam melaksanakan Kaedah-Kaedah Kos dan Fee 1991
- 4) Untuk mendapat gambaran yang jelas tentang pengamalan yang berlaku di Mahkamah Syariah Selangor khususnya dalam kes-kes yang melibatkan pertikaian kos mahkamah dan melihat keputusan-keputusan mahkamah yang dikeluarkan berhubung kos perbicaraan.

KEPENTINGAN KAJIAN

Kepentingan kajian ini dibuat adalah :

- a) Membantu pihak Mahkamah Syariah Selangor mengemaskini dan membuat penambahbaikan ke atas Kaedah-Kaedah Fee dan Kos 1991 yang sedia ada.
- b) Untuk memberi cadangan bersesuaian sebagai sebahagian daripada kajian yang diperlukan oleh Jabatan Kehakiman Syariah (JKSM) untuk menyelaraskan undang-undang yang berkaitan Kaedah-Kaedah Fee dan Kos Mahkamah Syariah.
- c) Untuk melihat keberkesanan pemakaian Kaedah-Kaedah Kos dan Fee 1991 Mahkamah Syariah Selangor dan perbandingan dengan amalan yang berlaku oleh Mahkamah Syariah negeri yang lain khususnya penaksiran kos perbicaraan yang dipraktikkan di Mahkamah Syariah Perak.

SKOP KAJIAN

Kajian ini membincangkan penetapan kadar kos perbicaraan dalam penghakiman di Mahkamah Syariah Selangor sahaja. Penyelidikan ini dijalankan untuk mengkaji Kaedah-Kaedah Fee dan Kos Mahkamah Syariah yang dipraktikkan di Mahkamah Syariah Selangor dari sudut pelaksanaan dan keberkesanan kaedah tersebut. Justeru, untuk mendapat kefahaman yang jelas tentang kos perbicaraan di Mahkamah Syariah telah mendorong penulis untuk membuat kajian yang mendalam berkaitan penaksiran fee dan kos Mahkamah Syariah Selangor. Secara umumnya, perbincangan ini meliputi pandangan ulama berhubung kos perbicaraan, kos-kos yang ditentukan oleh mahkamah dan asas panduan penaksiran kos perbicaraan oleh Mahkamah Syariah.

Untuk melanjutkan perbincangan, penulis menjadikan Kaedah-Kaedah Kos dan Fee 1991 sebagai rujukan utama. Meskipun begitu, secara perbandingan dengan Kaedah-Kaedah Fee dan Kos Mahkamah Syariah Selangor, penulis merujuk kepada Jadual Fee dan Kos Mahkamah Syariah Perak sebagai model. Ini kerana, peruntukan yang terdapat dalam Jadual Fee dan kos Mahkamah Syariah Perak lebih lengkap dan komprehensif.

Di samping itu, kajian juga difokuskan kepada asas-asas dan prinsip-prinsip yang dijadikan sebagai panduan kepada mahkamah dalam menaksirkan kos perbicaraan. Maklumat ini diperolehi oleh penulis hasil daripada perbincangan dengan Hakim dan Pendaftar Mahkamah Syariah serta Peguam Syarie. Dalam kajian ini, penulis membuat analisis yang mendalam

terhadap kandungan butiran fee dan skala kos bayaran yang diperuntukkan dalam Kaedah-Kaedah Kos dan Fee Mahkamah Syariah Selangor 1991.

ULASAN PENULISAN

Kajian berkenaan “Penetapan Kadar Kos Perbicaraan Dalam Penghakiman di Mahkamah Syariah : Satu Kajian di Mahkamah Syariah Selangor” cenderung memberi pandangan positif terhadap konsep kos perbicaraan Mahkamah Syariah. Namun begitu, kajian secara mendalam terhadap pemakaian kaedah-kaedah kos dan fee tidak dibincangkan secara meluas dan kurang diberi perhatian. Kebanyakan kajian penulisan undang-undang banyak ditumpukan kepada undang-undang yang berbentuk substantif.

Walau bagaimanapun, melalui penulisan Dr ‘Abd Al-Karīm al-Zaydān melalui kitabnya “*Nizām al-Qaḍā’ fī al-Syarīah al-Islāmiyyah*” pada tahun 1984. Beliau cuba mengupas persoalan berhubung bayaran perkhidmatan dakwaan, perbahasan ini cuba menjelaskan sama ada bayaran kos kehakiman perlu ditanggung oleh pihak kerajaan atau pihak pendakwa. Namun begitu, kajian ini tidak menjelaskan secara terperinci tentang pemakaian konsep kos perbicaraan seperti yang dipraktikkan pada masa sekarang.

Begitu juga penulisan oleh Mahmud Saedon A Othman pada tahun 1996 iaitu “*Institusi Pentadbiran Undang-Undang dan Kehakiman Islam.*” Umumnya, kajian ini menjelaskan tugas dan peranan institusi tersebut meliputi institut al-Qaḍā’, peguam syarie, fatwa, tahkīm, hisbah dan fungsi kehakiman Islam. Dalam membincangkan konsep asas peguam syarie, pengkaji hanya menumpukan tentang perbahasan fuqaha mengenai bayaran perkhidmatan peguam dan fungsi guaman syarie tanpa menyentuh tentang

konsep kos perbicaraan yang sepatutnya dibincang bersama. Ini kerana, bayaran perkhidmatan guaman meliputi kos perbicaraan yang diputuskan oleh mahkamah.

Justeru, berdasarkan penulisan-penulisan yang terdahulu ia telah mendorong penulis untuk mengkaji dengan lebih mendalam berhubung konsep kos perbicaraan yang dilaksanakan oleh Mahkamah Syariah. Kajian ini cuba menjelaskan secara terperinci berkenaan pelaksanaan kos perbicaraan di Mahkamah Syariah Selangor dari aspek prosedur dan teknikal yang digunakan. Kajian tentang kaedah-kaedah Kos dan Fee Mahkamah Syariah Selangor 1991 dibuat untuk melihat dari aspek keberkesanan bertujuan sebagai usaha penambahbaikan Prosedur Tatatcara Mal Mahkamah Syariah pada masa sekarang.

METODOLOGI KAJIAN

Metod-metod yang digunakan dalam kajian ini terbahagi kepada dua iaitu metod pengumpulan data dan metod penganalisaan data. Metod-metod yang digunakan seperti berikut:

a) Metod Perpustakaan

Melalui kaedah penyelidikan ini, metod ini amat penting dalam mendapatkan data untuk kesemua bab. Maklumat-maklumat diperolehi dari buku-buku, majalah, akhbar, jurnal dan fakta-fakta bertulis yang lain. Untuk tujuan tersebut, perpustakaan yang dikunjungi bagi menyiapkan kajian ini iaitu Perpustakaan Utama Universiti Malaya (UM), Perpustakaan Akademi Pengajian Islam, Perpustakaan Undang-Undang UM, Perpustakaan Jabatan Perkhidmatan Awam (JPA), Perpustakaan Awam Negara dan Perpustakaan Awam Pusat Islam.

Kajian di Perpustakaan Akademi Pengajian Islam banyak membantu penulis memperoleh informasi berkenaan pandangan ulama berhubung kos perbicaraan yang dilaksanakan pada zaman kehakiman Islam silam dan pandangan setiap mazhab menyentuh bayaran kepada mahkamah telah dikaji untuk melanjutkan perbincangan bab pertama.

b) Metod Temubual

Metod kajian ini digunakan bertujuan untuk mendapatkan maklumat yang terperinci dan gambaran yang jelas dalam membuat kajian dan memperdalamkan lagi topik perbincangan. Penulis telah menggunakan kaedah ini dalam bab satu, dua dan tiga.

Informan-informan yang telah ditemubual iaitu Y.A. Hakim Mohd Naim Hj Mokhtar (Hakim Mahkamah Rendah Syariah Wilayah Persekutuan, Puan Sri Kauthar Mohamad (Penolong Pendaftar Mahkamah Rendah Syariah Petaling Jaya), Encik Ahmad Azhan Mohd Noh (Peguam), Encik Ahmad Taufik Hassan (Peguam) dan Prof. Madya Mohd Saleh Hj Ahmad (Pensyarah di Jabatan Syariah Fiqh dan Usul UM)

c) Metod Penganalisaan Data

Penulis menggunakan metod analisis data dalam setiap bab untuk menganalisa setiap data-data yang diperolehi seperti Kaedah-Kaedah Kos dan Fee Mahkamah Syariah Selangor 1991, Jadual Fee dan Kos mahkamah Syariah Perak, Kaedah-Kaedah Kos dan Fee Mahkamah Awam. Untuk menghalusi perbincangan berkenaannya, penulis telah menggunakan metod induktif, deduktif dan komparatif.

Pendekatan metod induktif dan metod deduktif digunakan untuk membuat satu rumusan atau kesimpulan yang bersifat umum. Penulis menggunakan kaedah-kaedah ini dalam semua bab terutamanya dalam menjelaskan Kaedah-Kaedah Kos dan Fee 1991, Jadual Fee dan Kos Mahkamah Syariah Perak, Fee dan Kos Mahkamah Awam dan Jadual bayaran yang ditetapkan oleh firma guaman syarie.

Selain itu, metod komparatif digunakan untuk membuat perbandingan ke atas data-data yang diperolehi. Kaedah ini digunakan untuk membincangkan Kaedah-Kaedah Kos dan Fee Mahkamah Syariah 1991 yang telah dilaksanakan di negeri Selangor. Kajian perbandingan dibuat di antara Jadual Fee dan Kos Mahkamah Syariah dan Kaedah-Kaedah Fee dan Kos Mahkamah Awam dari aspek butiran fee mahkamah dan skala kos yang terdapat dalam Kaedah-Kaedah Kos Fee Mahkamah Syariah 1991.